Број 195 У Новом Саду, у недељу 5. (18.) септембра 1910. Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску: кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке реченице оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

НОВОСАДСКИМ БИРАЧИМА

СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ ЗА СРПСКИ НАРОДНИ ЦРКВЕНИ САБОР.

Браћо рад кали!

Пре него што уђемо у изборну борбу, треба да се још једаред сви видимо, састанемо и договоримо. **Доћиће нам и наш посланички кандидат др. Славко Милетић.** Чућемо, дакле, и његову реч.

Због свега тога сазивамо месни збор српске народне радикалне странке.

Збор ће бити на Малу Госпојину

8. (21.) септембра о г. у 11 сати пре подне, у авлији гостионе Јована Милака, на Темеринском друму.

ДНЕВНИ РЕД:

1.) Прилике у српској народној црквеној автономији. (Известилац је др. Славко Милетић.)

2.) Да ли да тражимо на дан избора тајно гласање?

Браћо радикали! Треба сви да дођете. Па да се у очи уставне битке на збору нашем причестимо духом наше народне цркве, духом напретка и духом просвете.

Одбор српске народне радикалне странке
који сазива овај збор.

„Браникове“ лажи и клевете.

Нико тако крупно не лаже, као „Браник“. То је опће позната истина. У лажи се родио. У лажи се развијао. У лажи се усавршио, као нико још на земљи. У лажи ће и — скончати. Свака речца, сваки редак му је лаж. Па тако и у свом 190. броју од суботе 4. (17.) септембра о. г. крупно лаже. У том свом броју „Браник“ доноси под насловом: „Како радикали касапе новосадску бирачку листу“ крупну, неслану и одвратну лаж. Тврди, да је брисано од нерадикала, односно одбијени да се уврсте у листину равних 181! И на то надовезује још: „И то су без изнимке све бирачи, који би требали ући у листину“. Тако „Браник“ тврди без зазора и стида. Јер „Браник“ све пресуђује са свога „вишег гледишта“. Мисли, како би он градио бирачку листу, да је у одбору. „Браник“ ни замислити не може, да ико може без грубе повреде законских одредаба каквом послу приступити и извршити га. Јер зна, да они то не би могли учинити. Па стога беди и гадно клевета радикале. Али „Браник“ неће да призна, да радикали немају потребе и неће да се служе изигравањем закона и уредбених уређења. Јер радикали имају и уживају љубав српског народа, љубав српских бирача, једном речју љубав свег поштеног, родољубивог Српства. Ту љубав, оданост и поштовање, које радикали и радикална странка ужива, код српског света, стекли су радикали својим истинским, правим, честитим и родољубивим радом у корист српског народа и што су увек стојали на јаком, чврстом темељу законском, и што су свагда свима једнаком мером мерили, и што су се увек најмоћнијим и најтрајнијим средством у свима пословима служили, а то је — истином. Радикали су увек и више свега ценили и поштовали истину. Истина и правда су им биле и биће звезде водиље. Па и сад при састављању бирачке листе и решавању рекламација, привремени црквени одбор је прво изрекао начелне одлуке, којих ће се држати. И тих се начелних одлука, који се оснивају на §§. 8 и 9. „Изборног реда“, §§. 6 и 13 краљевског рескрипта најстрожије придржавао. На основу тих наведених §§. „Изборног реда“ и кр рескрипта брисао је 162 особе, али то је чинио без обзира на то, којој странци те особе припадају. Једнаком је мером мерио и радикалима и нерадикалима. Све, који нису одговарали поменутим §§., избрисао је. Лажна је дакле тврдња „Браникова“, да је брисан 181 нерадикал из бирачке листе. О томе се свако може уверити из бирачке листе. Јаснијег доказа за лаж „Браникове“ тврдње не треба

Али да је та тврдња „Браникова“ једна одвратна лаж, доказ је и то, што су радикали тражили, да се 112-орица брише из бирачке листе, као што је то и наведено у 32. броју „Радикалне Речи“ од 29 авг. (11. септ.) о. г. дакле за 112-орицу смо тражили да се бришу, а по „Бранику“ излази, да је брисано 181, више би дакле брисано било са 69 него што смо тражили. Има ли жива човека, који може у ту лаж „Браникову“ поверовати? Јел те да нема! „Браник“ је још гнуснију лаж избацио оном лажном и одвратном својом тврдњом: „Од радикала су брисани 18 пунокрвних Јашинаца, који су били кажњени злочином!“ Тако гнусно лагати може само „Браник“ Јер од 18 брисаних због злочина има само 6 радикала, а 12 нерадикала. Даклем, од злочином кажњених и брисаних из бирачке листе је само $^1/_3$ радикала а $^2/_3$ нерадикала „Браникових“ једномишљеника. И из тога се види, каквог су теста „Браникови„ подрепашки једномишљеници. Ако ко сумња у истинитост ове наше тврдње, нека оде у црквену општинску писарницу, па нека испише и мена свих 18 брисаних па ће се уверити, да је 12 нерадикала а тек 6 радикала. Дѐла „Браниче“ изнеси имена тих 18 брисаних! Ми те позивамо!

Што се већма приближујемо избору, „Браник“ и подрепаши све гнусније лажу и бесомучније нападају на радикалну странку. А то заиста није без разлога. Имају ти жучни напади и гнусне лажи свога значаја. Види „Браник“ и подрепаши, да се Срби бирачи у Новом Саду подигли листом и да су планули праведним гњевом против подрепаша, те да ће их прегазити. И стога већ сад приправљају и траже изговора и узрока своме срамном паду.

Знајте ви одроди српски, ви бедници, који купујете душе новосадских бирача, да још сто пута толико проспете жутих дуката колико сте већ до сад просули — не можете купити будну, развијену свест Срба Новосађана, који ће у четвртак 9. (22.) септембра чврсто стати уз личног кандидата српске народне радикалне странке дра Славка Милетића, и опет њега у српски сабор послати, а вас јаднике туђе најамнике и калуђерске измећаре прегазиће и сараниће у дубоку гробницу народног презрења, из које се нећете више никад моћи дигнути.

Живи били, па видили!

Дивљи бракови

Често ћете чути, да за овог или оног човека кажу: Тај живи у дивљем браку т. ј. живи невенчан. Такав има жену, има и децу, али ни жена не носи презиме свога мужа, нити се деца по очеву презимену зову. У српском народу имаде много дивљих бракова, и то је знак, да је морал код народа јако опао. Дивљи бракови јесу жива рана на телу народном, и тој рани лека нема. Ја ћу да наведем још један нов и непознат начин, како се множе дивљи бракови, а то чиним зато, што о тој новој врсти дивљих бракова до сад није било говора у јавности.

Срби имају једно велико зло. То се зло зове: Мода. Кад Србин дозна за нешто ново, он то одмах прима не питајући, да ли ће му то добра донети или не. Ми Срби терамо моду у свачем, па и са дивљим браковима. Мода је заразна болест и њезини бацили налазе врло повољна земљишта код Срба.

У бившој граници беше од искони обичај, да се момак жени чим 18 година наврши. Такав обичај остао је и данас. Чим ратарев син наврши 18 година одмах се вади од „попе“ порочни извештај, и са њим иде се среском лекару, који издаје сведочанство, да је свака женска старија од 16 и испод 60 година неспособна за рад и болесна. Са добивеним сведочанством и са породичним извештајем иде ратар своме натарошу, који му прави молбеницу на хонведско министарство ради получења изнимне женидбене дозволе. Кад ратар добије „право“ да свога сина женити може, онда тражи снаху и што је главно и пресудно код женидбе, тражи се новац. Новци, и само новци, ма будућа снаха била на једно око ћорава или на једну ногу шантава и ма била пет ма десет година старија од момка за кога полази.

Тако се, дакле, жене момци наших ратара у бившој граници. Али у последње време као да је министарство стало на пут толиким изнимним женидбеним дозволама, те дозволу даје тамо, где је заиста потреба Зато сад лекар сремски добро разгледа поднесени му породични извештај и кад нађе да има две или три женске старије од 16 година и испод 60 година, одбија ратара и не издаје сведочанства да су све женске у дотичној кући болесне и неспособне за рад. Разуме се, да свакој женској издаје сведочанство.

Сад да видите живе муке! Шта неће људи измислити и какве моде не ће тражити? Зар је могуће да не даду момку да се жени а навршио је 18 година?! Та и дед, и прадед па и чукундед се женио од 18 година, а шта је сад? Не вреди то седети скрштених руку и кукати за прошлим златним временима, него се мора нешто радити. Мислили и на једно смислили. Не треба ту ни „попа“, ни српски лекар, ни натарош, ни молбеница, не треба ништа, али треба само добар проводација па ће се момак ипак оженити.

Проводација нађе девојку која таман „пасује“ за момка, и шта то мари ако је баш неких седам година старија. Прилика је добра и ствар се сврши. Наравно је, да момак иде у прошевину, да дарива девојку. Девојка се допала момку и момак девојци и прошевина је готова. За који дан долази пријатељ да гледи кућу. Дабогме, свиди му се. Пријатељство је готово и — прочасте се. Онда иду да купују „руво“ ко је и код сиромашнијих изнесе око стотинарке и опет се прочасте. Буде и претен и уговоре се за свадбу. Пре свадбе иде момков отац за хаљине девојкине, али хаљине не добија пре док нису направили уговор Обично код кр. бележника праве у

говор, чија садржина од прилике гласи овако: Ја Н. Н. дајем моју кћер за момка тог и тог. Обећавам 1000 круна (или колико буде) дати тек онда када се венчају. Ако момак отера девојку, има да јој даде 1000 круна као срамоту и да поврати све девојкине ствари и т. д. То потпишу пријатељи, момак и девојка, и сваки пријатељ добија по један примерак уговора. Е, сад може свекар да носи хаљине и наравски прочасте се и утврде дан свадбе.

Свадба се држи редовно и ако неће бити венчања. Ту је кум, ту старојко, ту девер, жарач и пустосвати, ама све као што треба. Шта би хтели још?

Доведу младу, прочасте се, дођу погачари, иде се у госте и све по реду „совршe“ и тако се момак оженио и без молбе нице и без натароша и без попе. Зар то није лепо?!

Ето, дакле, најновија врста дивљих бракова Тај дивљи брак трајаће дотле, док момак не пређе „ревизију“ (асентацију) или док се не врати из „солдачије“. Овакви дивљи бракови имају и деце обично једно, а ретко више деце. Млада је паметна! Она роди једно дете, да се покаже да није нероткиња, али после чара и врача да не роди из бојазни и страха, јер не зна како ће с момком живети, с којим ће се тек после 5 или 6 година ванчати. Ако дође до отеривања, онда је боље оставити момка са једним дететом него са двоје или троје деце. И док „млада“ врача и чара да не роди, она баш ивради, да се поквари и више никад не може да роди.

Дакле, сад знате за нове дивље бракове. То се сад уваћа као мода, а мода ће већ учинити своје, јер Србин воли моду ма које врсте била. Разуме се, да је и ова мода убитачна као и све друге моде, али ова нова мода најопаснија је као што се из напред реченог види.

Кад се знаде, да ми Срби у Угарској од свију народности имамо сразмерно највише бракоразводних парница; кад се знаде да имамо много дивљих бракова, који нису везани никаквим уговором; и кад се томе додаду још и ови нови дивљи бракови, који се везују неким уговором: онда се морамо заиста забринути за будућност свога народа, јер видимо да пропада морално, материјално и бројно, а то значи, да наш народ губи главне ослонце и стубове свога опстанка.

Ја сам изнео свету на видик најновију моду код Срба и то нека нам служи за углед, али не да ту моду прихватимо, него да ју одбацимо. Изнео сам најновију моду на видик, да изазовем све искрене родољубе на размишљање: којим средствима да се тој моди стане на пут, да се не шири и да не кужи даље?

У овом погледу имао бих један предлог. Али у напред морам изјавити, да ми ту сами не можемо ништа учинити, него се ту мора власт умешати. Дакле, да

1.) у опће нико не сме живети невенчан; и

2.) кад момак наврши 13 година па хоће да се жени, онда лекар треба да прегледа не женске у дотичној кући, него треба да прегледа момка, па ако је момак здрав, онда му дати изнимну женидбену дозволу; ако ли момак није здрав, онда му ни под којим условом не треба дозволити да се жени.

Толико сам имао да кажем о најновијој моди, о новим дивљим браковима.

Плочица, 1. септ. 1910.

Сима Жигић, парох.

И опет један православни Хрват!

Број православних Хрвата множи се. Данас није само Николић Подрински православни Хрват Самосталци су се побринули, да их има више, јер је по њиховом мишљењу свеједно: Србин или Хрват! Загребачки листови јављају, да ће се Марко Милеуснић, велики поседник из Загреба, кандидовати са програмом хрватске странке права. Он тврди, да је православни Хрват. Има још један православни Хрват. То је владин кандидат у Глини, др. Ђуро Грубер.

Прибићевић може бити задовољан, његово је семе уродило добрим плодом. Православни Хрвати ничу као печурке после кише. Код града Прибића близу Јаска поунијаћени су многи Срби пре 300 година, а сада опет један Прибићевић ствара православне Хрвате!

Безимена странка

Јављају из Загреба, да нова хрватска странка још није добила своје име. Неки су предлагали, да се нова странка назове хрватска самостална странка, други опет предлагали су име пучка странка, трећи: демократско-либерална и т. д. Какако је најзгодније, да се назове хрватска самостална странка. Онда би се према „народном јединству“ убрзо створила хрватско-српска самостална јединствена странка Но док се то не збуде, нова странка остаје безимена, те јој сада свуда певају: Кажи ми кажи, како да те зовем ја!

Католичанство и јеврејство у заједници

У Загребу је 2. (15.) септембра о. г. одржан састанак клерикалне и Франкове странке. Било је до 400 франковаца и око 300 клерикала, понајвише римокатоличких попова. Обе су се странке ујединиле и створиле нову странку, која ће се звати странка права. У исто се време догодило слично стапање странака и у Далмацији. Занимљиво је у целој овој ствари то, да у Франковој странци има 35 од сто Чивута, па ипак се та странка слизала са језуитама. Позната је огорчена борба, која се води између Чивута и римокатоличких клерикала у целом свету, а ево у Хрватској и Славонији се они слажу. Нова странка права стојаће непоколебиво на својем католичком становишту, али поштоваће верско уверење припадника свих вера, те стога позива у своју странку и иноверце, нарочито Чивуте. Зар то није занимљиво? Чивути и језуите у једном колу! Странка има непоколебиво католичко становиште — а зове и припаднике других вера у своје коло. Али кад се зна, да су Чивути и језуите два стуба бечке освајачке политике, онда нам је јасно: шта их је довело у загрљај. Све се то ради по бечкој заповести.

Деметерфи одступио.

Јавили смо у своје време, да је у хрватском срезу хтео да се кандидује Ђорђе Деметерфи, Мађар. Он је већ био развио агитацију у своју корист. Сада пише Деметерфи „Будапешти Хирлапу“, да је одступио, јер није рад, да Мађаре, који су у срезу мањина, завади са Србима, који су већина. То је зацело паметна изјава.

Др. Секе ослобођен.

Ми смо већ пре три дана донели вест, да је поротни суд у Балашађармату почео расправљати сечењску драму, која се догодила још јуна месеца и којом је приликом адвокат др. Секе убио свог друга Стевана Река Рек је имао одношаја са Секеовом женом и то је Секеа, који је своју жену волио, тако дирнуло и довело га у јарост, да ја извршио убијство над Реком, с којим је у најбољем пријатељству живео. — Већина сведока је потврдила, да је Секе дотичног дана, када се драма догодила био тако јако узрујан, да ни мимопролазеће није познао. Многи су сведоци посведочили и то, да је покојни Рек ишао увек за туђим женама. За Секса су сведочили, да је био увек поштен човек После исцрпне тродневне расправе поротници су изјавили, да Секе није крив, те га је и суд ослободио. Државни тужилац је предао ништавну жалбу, те је захтевао, да се Секе задржи у затвору до решења курије, но суд је наредио, да се Секе одмах пусти на слободну ногу. Пресуда је изазвала међу слушаоцима велику радост, но мали део, већином чиновници су били незадовољни са пресудом а један је гласно викнуо: Скандал! Секе је затим са својом породицом отишао својој кући.

Царски гласник дефраудант.

Опште изненађење је изазвала вест о преслави на Цетињу, да је грофу Александру Чермидову, који је путовао по поверењу царевом у Црну Гору, нестало на пароброду многе ствари међу осталим поклони руског цара кнезу и Данилу. Сву су лађу и путнике претресли, али поклоне нису нашли. Код Котора се искрцао Чермидов и пошао је према Цетињу. О овој сензационалној крађи дознала је и бечка полиција, која ју је потсетила на једног познатог дефрауданта под именом графа Александра Чермидова. Сад неке париске новине доносе животопис тога Чермидова. Из тог животописа дознаје мо, да је живот Чермидов био врло занимљив и разнолик Са најнижег степена подигао се до највећег, где је своја дефраудирања на најфинији начин наставио. Држе, да је овај Чермидов један са царевим гласником

Брзојави „Застави“

Стигли 4. септембра.

Колера.

Мухач. Две особе су од колера умрле а друге две опасно оболеле.

Коморан. Код бродарског крманоша Јована Хајоша утврдили су колеру.

Пожар.

Петроград. У сајцинском округу изгорела је творница вате. Изгорело је 2600 кућа 15 хиљада људи остало је без крова а више од 100 људи је погинуло.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић

Објава.

Јављам свима онима, који путују кроз Шајкашку путем од Жабља до Шајкашсентивана, да имам два фијакера и један омнибус, с којима возим уз најумереније цене.

Ко се придржава начела: „Свој своме“ нека седа на омнибус, „Шајкаш“, јер је то српски омнибус.

С поштовањем

Васа Живанов

1264 1—4 **Жабаљ.**

„ДОБРОТВОР“

као задруга у НОВОМ САДУ

исплатио је у току ове год од 1. јануара до краја августа

112.000 К у име припомоћи наследницима својих умрлих чланова. — У месецу августу исплатио је К 16.000 и то:

за Пелагију Пејин, из Деске — — — К 2000
за Михаља Лачок, из Петроваца — — К 2000
за Пирошку Душа, из Сегедина — — К 2000
за Луцу Герег, из Аде — — — — К 2000
за Михаља Хуа, из Башахида — — — К 2000
за Марију Свирчевић, из Суботице — — К 2000
за Миту Бокшар, из Б Цркве — — — К 2000
за Уроша Субић, из Г. Ковиља — — К 2000

Нови чланови примају се увек, од доба, када се во само стално својом зарадом издржава, па ако је и млађи од 20 г. до 55 г. старости

Особе које се желе уписати за члана, нека пошаље К 8 — за уписнину, па ће добити даља упутства. 1166 3—

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.